

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : [s.n.], 1891

Fysiske størrelse | Physical extent:

udgivet paa Krigsministeriets Foranstaltning.

Fortællinger af 17de Bataillons Historie

63 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Soldier Issuing
Fortnightly of
The Battalion's History

34² - 102, - 8°

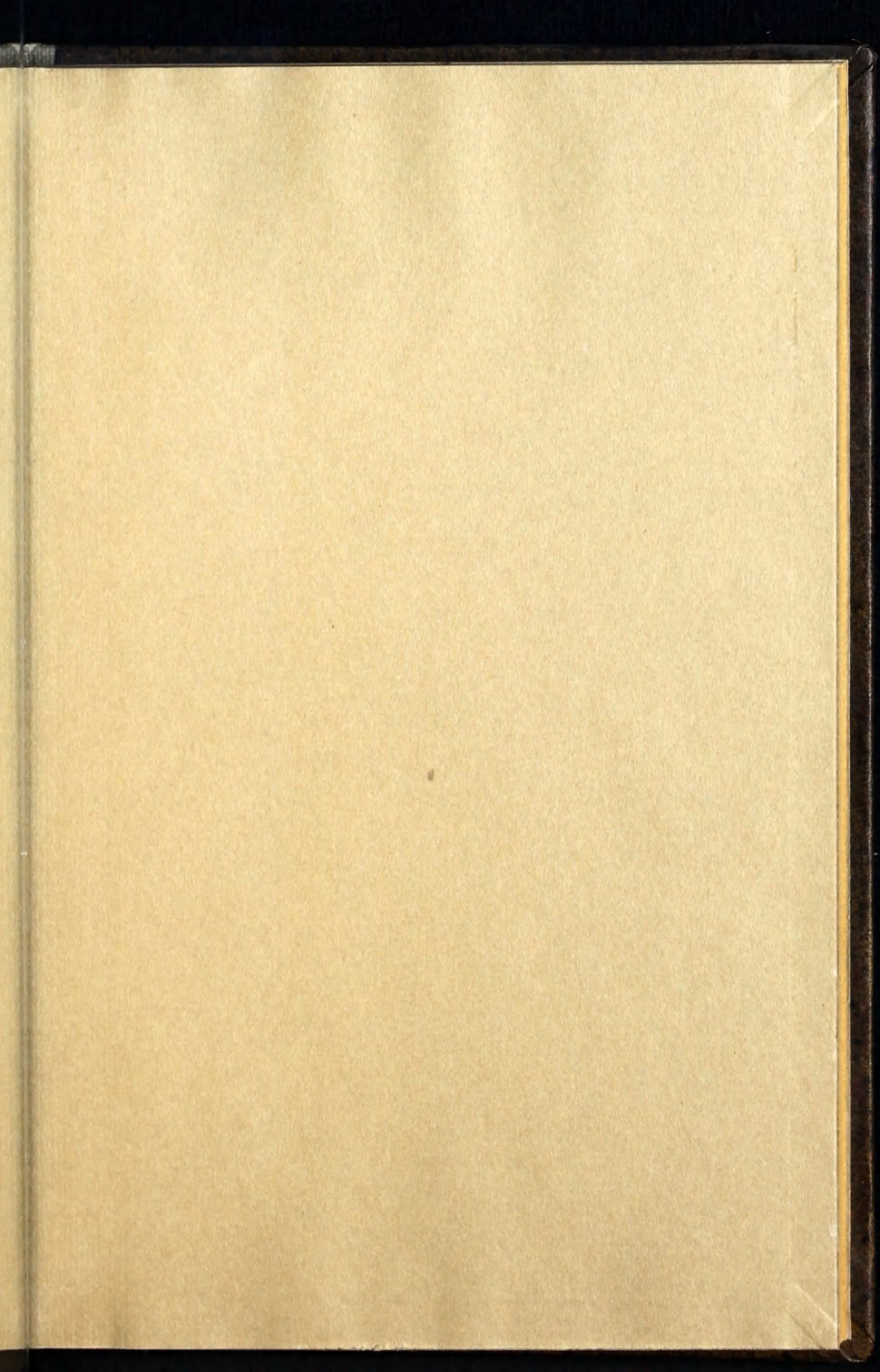
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 34 II 8°

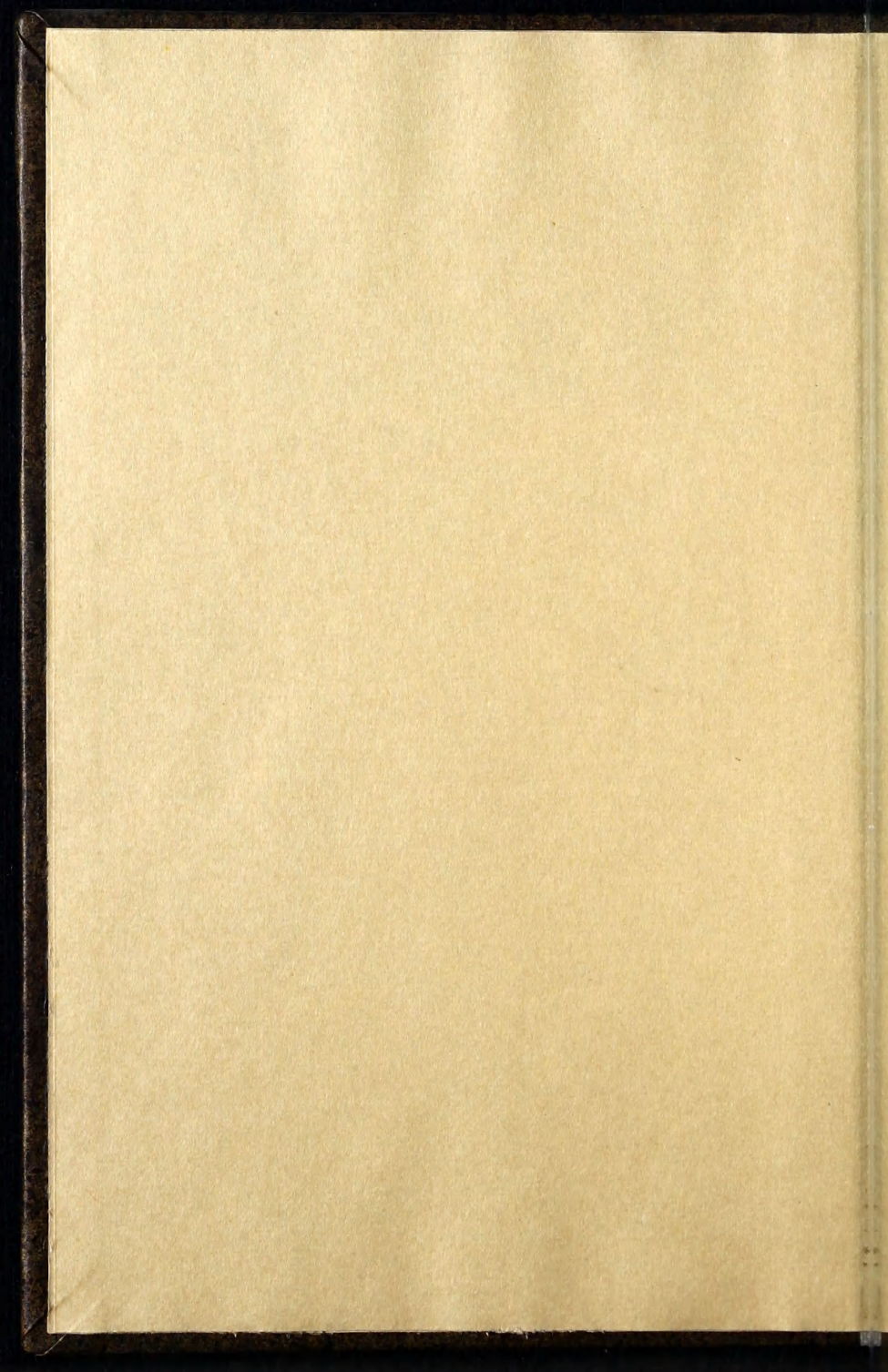

1 1 34 2 8 01010 4

+ REX

Soldater-Læsning.

Fortællinger
af 17de Bataillons Historie.

Udgivet paa Krigsministeriets Foranstaltning.

Kjøbenhavn.

1891.

34^b - 102.

Soldater-Læsning.

Fortællinger
af
17de Bataillons Historie.

—>:~:~:~<—

Udgivet paa Krigsministeriets Foranstaltning.

Kjøbenhavn.

1891.

490

15022

Kjøbenhavn. I. Cohens Bogtrykkeri.

Fortællinger af 17de Bataillons Historie.

17de Bataillon hører til de ældste Afdelinger i den danske Hær. Den blev oprettet i Kong Frederik den Tredjes Tid, i April 1657, altsaa for over 200 Aar siden, men den har ogsaa i det lange Tidsrum flere Gange skiftet Navn. Først hed den »Gyldenløves« Dragonregiment. Det Navn beholdt den dog kun i to Aar. Fra 1659 og lige til henimod vore Dage, til 1842, kaldtes den »Dronningens Livregiment«, den kom saa til at hedde 17de Liniebataillon indtil Hærloven af 1867 omdøbte den med det Navn, den nu bærer, 17de Bataillon. Det kan se lidt mærkeligt ud, at Bataillonens begyndte til Hest; men dengang vare Dragonerne Soldater, som hovedsagelig kæmpede til Fods og kun brugte Hestene for at komme hurtigere frem paa

Marchen; derfor var Overgangen ikke saa stor. Gyldenløves Dragoner fik dog flere Gange Lejlighed til at vise, at de ogsaa forstode at bruge deres Vaaben fra Hesteryggen.

17de Bataillon er et Krigsbarn; da den blev oprettet stod Krigen for Døren. Kong Frederik den Tredje vilde forsøge at genvinde de Landsdele, som hans Fader havde maattet afstaa til Sverige, da Svenskerne uden foregaaende Krigserklæring overfaldt Landet. Han begyndte derfor i Foraaret 1657 at danne en Hær, og Kongens unge, kække Halvbroder, Ulrik Christian Gyldenløve, som skulde befale over de danske Tropper i Skaane, hvervede da i Jylland et Dragonregiment, som kom til at bære hans Navn.

Gyldenløves Dragonregiment

kæmpede under sin tapre Chef baade heldigt og hæderligt mod Svenskerne i Skaane; men samtidig sveg Lykken fuldstændig de Danske paa den jyske Halvø. Hæren blev adsplittet, den nybyggede, endnu ikke fuldførte Fæstning Frederiksodde (nu Fredericia) blev stormet og alt Landet hinsides Lille Belt faldt i Fjendens Hænder. Gyldenløve og hans Folk maatte forlade Skaane for at ile til Fyn. Saa kom den haarde Vinter 1657—58, som aldrig glemmes i Danmark. Isen lagde sig fast og tyk over vore Strømme og paa den foretog den svenske Konge Carl Gustaf den dristige March til Fyn og videre over Langeland, Laaland og Falster til Sjæl-

land. Den unge Gyldenløve laa syg i Odense og formaaede ikke at standse Fjenden. Det var som om Kulden ikke alene havde stivnet Vandet ved vore Kyster, men ogsaa Modet og Fædrelandskærligheden hos de danske Mænd. Da Carl Gustaf stod paa Sjælland, tænkte ingen paa Modstand, men alle paa Fred for enhver Pris, og den blev da ogsaa derefter; den forsmædeligste Fred Danmark nogen Sinde har sluttet, Freden i Roskilde, som gav Svenskerne en Tredjedel af vort Land, alle Landsdelene øst for Øresund.

Men Lykken berusede den svenske Erobrer. Ikke tilfreds med det Bytte, han alt havde vundet, pønsede han paa at bryde den nys sluttede Fred, for at underlægge sig hele Danmark. I August 1658 landede han uventet ved Korsør og rykkede mod Kjøbenhavn, om Underhandlinger vilde han ikke høre Tale inden han stod i Hovedstaden: »Det kunde jo« sagde han, »være de Danske ligegyldigt, om deres Konge hed Carl eller Frederik«. Da vaagnede den længe slumrende Kraft i det danske Folk. Kong Frederik svor at vilde dø i sin Rede hellere end at fly, og alle Stænder sluttede sig fast sammen om Kongen for at staa eller falde med ham. Den Tid, som nu fulgte paa, hører til en af de skønneste i Danmarks Historie, og det blev forundt Gyldenløves Dragonregiment, 17de Bataillons Stamme-fader, at indskrive sit Navn med en lysende

Skrift i Beretningerne fra hine mindeværdige Dage. Regimentet havde efter Freden i Roskilde ligget i Garnison i Hovedstaden. Det havde faaet en ny Chef, Oberst Eyer Eylersen Holck, idet Gyldenløve, som var bleven forfremmet til Generalløjtnant, havde overtaget en større Kommando.

Det var den 11te August 1658 om Aftenen, at Kjøbenhavn maatte lukke sine Porte for de fremtrængende Svenskere. Garnisonen var kun omtrent 1000 Mand Fodfolk og 2 Regimenter Ryttere, nemlig Livregimentet paa henvend 200 Mand og Gyldenløves Dragoner, hvis Styrke i Øjeblikket var 18 Officerer, men kun 137 Underofficerer og menige, fordelte paa 6 Kompagnier. Generalløjtnant Schack var udnævnt til Kommandant i Fæstningen.

Forsvarsforanstaltningerne i Kjøbenhavn vare i daarlig Forfatning, men det lykkedes den »i sin Rede« indesluttede Kong Frederik at indgyde saavel Soldater som Borgere Mod, Frejdighed og Udholdenhed, saaledes at alle med stor Iver deltog i de nødvendige Arbejder for at udbedre Volden m. m. Som et Bevis paa den gode Stemning, der herskede, kan anføres, at man allerede den 13de August under Gyldenløves Kommando foretog et Udfald. Styrken var c. 350 Mand Fodfolk, 2 Kompagnier Ryttere af Livregimentet og 2 Kompagnier Dragoner af Gyldenløves Regiment under Oberstløjtnant Jacob Gewecke og Kap-

tajnerne Mikkel Skov og Joseph Schwitzer. Gyldenløve gik ud gennem Vesterport og brød frem mod Sydsiden af St. Jørgens Sø, den sydligste af de tre Smaasøer, som dengang laa uden for Voldene, men som nu ligge helt inde i Byen. Gyldenløve lod sine Dragoner gaa i Spidsen, efterfulgte af Fodfolket i Løb, medens Livregimentets Ryttere svingede ud og galloperede frem paa venstre Fløj.

Udfaldet kom Svenskerne højst uventet og Dragonerne udførte Overfaldet med saadan. Voldsomhed, at baade de i forreste Linie arbejdende Soldater og de tililende Reserver, der toges i Flanken af de 2 Rytterkompagnier, bleve kastede tilbage over Forskansningslinien. Bag denne lod Gyldenløve nu Fodfolket sætte sig fast, og det lykkedes ham at holde sig, til samtlige Løbegrave vare sløjfede. Da 1500 svenske Ryttere kom sprængende med vajende Faner fra Valby Bakke for at ile Kammeraterne til Hjælp, havde Gyldenløve endt sit Ødelæggelsesværk, og han førte sin lille Flok i god Behold tilbage til Byen, hvor talrige Tilskuere modtog de hjemvendende med Jubel.

Svenskernes Tab angives til c. 70 døde og saarede og 9 Fanger. De Danskes Tab var 4 døde og 15 saarede.

En halv Snes Dage efter foretoges et nyt og større Udfald med en Styrke af henved 3000 Mand under Befaling af Kommandanten selv, Generalløjtnant Schack. Gyldenløve førte

Rytteriet, hvoriblandt var 7 Kompagnier af hans eget Regiment. Angrebet skulde foretages gennem to Udfaldsporte, og i Spidsen for hver Kolonne red to Kompagnier Ryttere henholdsvis af Livregimentet og Gyldenløves Dragoner. Fortroppen skulde kaste sig over Fjenden med størst mulig Voldsomhed for at skaffe Plads til de efterfølgende. Baade Ryttere og Dragoner viste sig den Ære værdige, som var vist dem; snart vare de indviklede i en vild Nærkamp med Svenskerne, som trods al Tapperhed ikke formaaede at holde Stand.

Den svenske Styrke, som her var c. 1000 Mand, blev fuldstændig opreven, og dens Kommandant, Oberst Svante Banér, faldt. 1 Oberstløjtnant, 4 Kaptajner, 5 Løjtnanter, 6 Fændriker og 450 Underofficerer og menige bleve tagne tilfange og Resten flyede eller faldt. Næsten alle de svenske Værker bleve ødelagte og Skytset enten fornaglet og kastet i Vandet eller ført med tilbage som Sejrstegn. Vort Tab var kun ca. 35 døde og 79 saarede.

Dette var det største Udfald, som blev foretaget under hele Belejringen, men der blev jævnlig udført mindre, ved hvilke Gyldenløves Dragoner oftere fik Lejlighed til at vinde Hæder. En af de mærkeligste af disse Smaakampe fandt Sted paa Amager den 10de Oktober. Carl Gustaf var selv gaaet i Land paa Øen for at ødelægge dette gode Spisekammer for de Danske; men da Kongen af Sverige

var kommen i egen Person, vilde Kong Frederik dog ikke undlade at hilse paa ham. Han samlede derfor hurtigt sin Garde samt nogle Ryttere og nogle af Gyldenløves Dragoner, og gik med denne lille Skare mod Fjenden. Svenskerne holdt kun kort Stand, men søgte flygtende Redning paa deres Skibe. Carl Gustaf kom selv i stor Fare under Flugten og var nær ved at blive tagen tilfange af Kaptajn Mikkel Skov ved Gyldenløves Dragoner.

Imidlertid blev der stadig arbejdet paa at skaffe flere Soldater til Regimentet, og en særdeles værdifuld Forøgelse baade i Tal og i Styrke fik det, da en Del af »Gjøngerne«, de tapre frivillige fra Gjønge Herred i Skaane, bleve gjorte til Dragoner.

Belejringen trak i Langdrag. Sveriges Heltekonge stod for første Gang lige over for en Modstand, som han ikke formaaede at overvinde. Uheld og Held vekslede. Det stærke Kronborg faldt ved List og ved Kommandanternes Uduelighed uden synderlig Møje i Svenskernes Hænder; men hverken Slottets Kanoner eller de svenske Orlogsskibe formaaede at standse den hollandske Flaade, som sidst i Oktober banede sig Vej til Kjøbenhavn og bragte en yderst kærkommen Hjælp baade af Soldater og Levnedsmidler.

Den 11te December 1658 havde ikke alene Dragonregimentet, men hele Hæren og Landet den store Sorg, at Ulrich Christian

Gyldenløve døde midt i sin store Virksomhed, kun 28 Aar gammel. Tilliden til ham var netop paa det højeste, og det skal nedenfor blive omtalt, hvor omhyggelig han havde sørget for at sætte sit kære Regiment i Stand til at modstaa den sig nærmende Hovedstorm. Selv opholdt Gyldenløve sig, syg som han var, endog om Natten paa Volden imellem Soldaterne, indtil Sygdommen tog saadan Overhaand, at han fuldstændig maatte give Afkald paa at deltage i de militære Foretagender. Han udaandede efter en voldsom Dødskamp og blev begravet i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Det blev i Begyndelsen af Aaret 1659 mere og mere tydeligt, at Svenskerne forberedte sig til at storme Byen. Hvor Stormen vilde finde Sted, kunde ikke bestemt vides forud, men de fleste Angrebsarbejder vare ved Vesterport, og Gyldenløve havde derfor belavet sig paa at modtage Svenskerne paa dette Sted, og det blev ogsaa her, at de forgæves ofrede Strømme af Blod uden at kunne trænge frem over Forskansningerne.

Forsvaret af Volden var fordelt imellem de forskellige Regimenter og Korps, og det svageste Punkt havde Gyldenløve betroet sine egne Dragoner. I det saakaldte halve Bulværk ved Vandkunsten stod paa Stormdagen Major Schwitzer med 1 Kompagni Dragoner; i Ravelinen foran stod hans Løjtnant med 16 Dragoner; i Bulværket ved Vesterport stod Oberst-

løjtnant Stockmann med 2 Kompagnier Dragoner; i Ravelinen der foran stod Kaptajn Zitno med 1 Kompagni Dragoner, og endelig var Kaptajn Mikkel Skov ved Løngangen, formentlig med hele sit Kompagni. Tæt op til Dragonregimentet stod Kjøbenhavns tapre Borgerkorps, der deltog i Kampen med Heltemod, ja, selv Kvindene holdt sig ikke tilbage, men mødte ved Stormen og heldte kogende Vand og kogende Beg over de stormende, der kravlede op ad Voldskraaningerne. Omkring Dragonernes Post var der anbragt Fodangler, selv oven paa Palissaderne, saaledes at Svenskerne spiddedes, naar de vare komne derop. Paa Voldskraaningen var der anbragt Stormpæle, og under disse havde Gyldenløve i 2 Alens Bredde ladet lægge Bræder, hvorigennem der var slaaet lange, spidse Søm for at hindre, at Fjenden kravlede op til Stormpælene, og endelig var der rundt om Bulværket anbragt spanske Ryttere, der vare fastgjorte og indbyrdes sammenholdte ved Jærnkæder.

Natten mellem den 11te og 12te Februar var af Svenskerne udset til Stormen, og der fortælles, at de for at komme saa skjult frem over Sneen som muligt, havde taget Skjorterne uden paa Munderingen. De danske Tropper vare imidlertid paa deres Post, og de fremstormende Svenskere bleve straks modtagne med en voldsom Kanonild. Hovedangrebet skete, som anført, ved Vesterport, og her fær-

dedes Kong F r e d e r i k imellem Soldater og Borgere og satte Mod i dem.

Saasnart Svenskerne vare komne nær nok, begyndtes en morderisk Geværild paa dem, samtidig med, at de med Skraa ladede Kanoner lysnede stærkt op i deres Rækker.

De svenske Soldater bestege efter en i høj Grad blodig Fægtning det Bulværk ved Vandkunsten, hvor Major Schwitzer stod med sine Dragoner, det lykkedes at faa de medbragte Stormstiger satte til Volden, og 4 kække Svenskere ilede op, men de bleve dræbte paa Stedet. Bedre gik det ikke deres Kammerater, der fulgte efter, de bleve styrtede tilbage i Graven med Haandgranater, Geværkugler, Stene Bjælker og alle Slags Vaaben. Imidlertid var der faldet flere af de højere svenske Officerer, og Carl Gustaf lod da en ny Stormkolonne rykke frem; ogsaa dette Angreb afsloges. Endnu engang sendte Kongen friske Tropper i Ilden; men da ogsaa dette kraftige Angreb blev afslaaet, lod Kongen give Signal til at gaa tilbage. — Kjøbenhavn og hele Danmark var frelst fra det svenske Herredømme.

Svenskernes Tab ved Stormen angives til 664 døde og 900 saarede; de Danske havde foruden de saarede kun en Snes døde.

Jubelen i Kjøbenhavn over den afslaaede Storm var stor; Glæden gav sig Udslag paa forskellig Maade og bl. andet blev der uddelt 9500 Rigsdaler til Gyldenløves Dragoner. —

Dagen mindedes i mange Aar ved Afholdelse af Takkegudstjeneste.

Hermed var Krigen imidlertid ikke forbi; den svenske Hær blev liggende uden for Kjøbenhavn, og Landet var i stadig Krigstilstand. Flere af Dragonregimentets Officerer rejste til Jylland for der at hverve Dragoner; men i øvrigt er der i denne Krig ikke flere Begivenheder af Betydning at omtale, idet Tiden hengik roligt for Regimentet indtil den 18de Oktober 1659, da Kongen ophøjede Regimentet til at være

Dronningens Livregiment.

Danmarks daværende Dronning hed Sophie Amalie, hun havde delt Belejringens Trængsler med den i Kjøbenhavn indesluttede Del af Folket, og havde flere Gange givet Beviser paa at være i Besiddelse af personligt Mod, det var derfor en ikke ringe Ære under Krigen at blive gjort til hendes Livregiment.

Endelig blev Freden sluttet i Kjøbenhavn den 27de Maj, og Oberst Holck blev den 15de Juli med sine Dragoner sendt til Kronborg for at overtage Fæstningen, som Svenskerne jo nu skulde give tilbage. Regimentet drog dertil ad Søvejen, Hestene bleve efterladte i Kjøbenhavn, og siden den Tid har det maattet gaa paa sine Ben; det blev senere opført mellem det hvervede Fodfolk som Dronningens Livregiment med en Styrke af mellem 900 og 1000 Mand.

Regimentet forblev paa Kronborg indtil

der igen blev Brug for det i Krigen; enkelte af dets Kompagnier bleve dog forlagte til sjællandske og fynske Købstæder.

Under det rolige Garnisonsliv blev der Tid for Soldaterne til at skeje ud paa forskellig Maade, uagtet saadant dengang straffedes meget haardt. Det kan saaledes anføres, at der i Kjøbenhavn i 1664 blev sat Dødsstraf for Soldater, der uden Tilladelse færdedes paa Gaden efter Kl. 8 om Aftenen, ja, Aaret efter blev det endog skærpet til efter Kl. 7 Aften, naar Tappenstregen var slaaet. En lille Straffehistorie fra den Tid er opbevaret i et Brev fra Kronborg, hvori der fortælles, at Eyer Holck en Søndag i November 1661 midt under Gudstjenesten, og uden at Præsten var til Stede, lod een Soldat skyde, een Soldat hænge og Ørene skære af en tredje, fordi de havde stjaalet et Faar. Paa Ryggen af ham, der hængtes, var der bundet et halvt Faar til Rejsekost.

Samlede Fredsøvelser kendte man dengang ikke meget til, og det kan som noget ualmindeligt anføres, at der 1663 fra Tøjhuset blev udleveret 10 Tdr. Krudt til Brug ved en Eksercits, der var foranstaltet til »Kronprinsens Fornøjelse«; ellers holdtes aarlige Mønstringer over alt Mandskab, og en Del af Tropperne, saaledes ogsaa af Dronningens Livregiment, anvendtes til at udbedre Fæstningsværkerne omkring Kjøbenhavn, man havde jo nu lært Nyttens af saadanne at kende.

Om Uniformeringen i Regimentets første

Aar vides ikke ret meget, dog kan det oplyses, at Kongen den 9de Juni 1657 befalede: »at Skrædderne i Kjøbenhavn skulde ved at fordele Arbejdet imellem sig sy 600 Kjortler til Dragoner efter det Mønster, som Ulrich Christian vilde give dem.« Hvorledes denne Uniform kom til at se ud, vide vi ikke; først i 1668 kendes Farverne, idet der samme Aar blev befalet, at Dronningens Livregiment skulde bære: rød Klædes Kjole med gult Underfoder og gule Knapper.

Kong Frederik den Tredje døde 1670 og efterfulgtes af sin Søn Kong Christian den Femte, under hvem Regimentet atter kom til at optræde paa Krigsskuepladsen, nemlig 1675 til 1679 ved Belejringen af Wismar og i Skaane (den skaanske Krig) imod Kong Carl den Ellefte af Sverige, idet den danske Konge haabede at kunne tilbageerobre de tabte skaanske Provinser.

Inden Krigen havde Regimentet, der var paa 12 Kompagnier, faaet tildelt Faner, og hvert Kompagni fik sin særlige Fane med latinsk Paaskrift. Disse Faner ere dog ikke de ældste; thi der kendes et helt Sæt »Dragonfaner« til 8 Kompagnier, der ere ældre.

Dronningens Livregiments Faner vare for hvert Kompagni saaledes:

I 1ste Kompagnis fandtes, ligesom i den gamle Dragonfane: En kronet Løve holdende i Forfødderne en Vægtskaal.

Derunder stod: Jeg elsker Magten for Retfærdighedens Skyld.

I de øvrige Faner findes Dronning Charlotte Amalies Navnetræk og under dette:
 i 2det Kompagnis. Snart Fred, snart Krig;
 men Krigen for Fredens Skyld.

i 3dje Kompagnis.	Hæder i Fred.
i 4de —	Beskyttelse i Krig.
i 5te —	Haab i Tapperhed.
i 6te —	Frelse i Sejr.
i 7de —	Uden Ære ingen Sikkerhed.
i 8de —	Enten Døden eller et hæderligt Liv.
i 9de —	Lydighed er Heldets Moder.
i 10de —	Tapperhed vokser idet man vover.
i 11te —	Æren vindes ved Arbejde.
i 12te —	Tapperh. lever eft. Døden.

Disse 12 Faner skrive sig fra Aaret 1674, og fra dette Tidspunkt kendes Regimentets Faner; de ville findes omtalte ved de senere Begivenheder.

I Efteraaret 1675 drog Kong Christian den Femte med en Hær ind i det nordlige Tyskland for at drive Svenskerne ud af deres Besiddelser der. Dronningens Livregiment fulgte Kongen paa Toget og kom derved til at deltage i den vigtigste Krigsbegivenhed det Aar, Erobringen af den befæstede By Wismar, som ligger ved Østersøen i Mechlenburg. Regimentet bidrog her væsentlig til at afvise et større Udfald fra de belejredes Side, men led for øvrigt saa meget af Sygdom, at det i November

Maaned af 720 Mand kun havde 464 raske. Byen blev stormet den 13de December, men Dronningens Livregiment hørte ikke til de Afdelinger, som først bestege Volden.

Det følgende Aar blev Regimentet indskibet i Kjøbenhavn den 23de Juni for sammen med den øvrige Hær at overføres til Skaane, hvor Skaaningerne med Utaalmodighed ventede deres Landsmænd.

Oberstløjtnant Erhorn førte Regimentet, der i Anledning af Ekspeditionen havde faaet et Flag, der holdt 4 Bredder og var 5 Alen langt. Det bar Løven med Vægtskaalen i sin Dug, som synes at have været Regimentets Mærke i længere Tid, og havde kostet 7 Rigsdaler hvilket dengang var mange Penge; saaledes var Lønningen for en menig omtrent 3 Rigsdaler maanedlig, og saa skulde han endda for egen Regning anskaffe hele Udrustningen med Undtagelse af Vaaben. Fanen var iøvrigt hvid med et Kors i Hjørnet og Dronningens Navnetræk.

Overfarten gik ikke ganske efter Bestemmelsen, det varede paa Grund af Vejrforholdene 5 Dage, inden Flaaden afsejlede, og først den derefter følgende Dag landsattes Tropperne ved Raa, syd for Helsingborg, som heldigvis straks overgav sig, hvad der var af uhyre Vigtighed for Forbindelsen med Sjælland over Helsingør.

Dronningens Livregiment, der havde sine 12 Kompagnier fordelt paa 3 Batailloner havde efterladt Iste Bataillon paa Kronborg, saaledes

at kun de 2 Batailloner deltog i Felttoget i Skaane; de vare først med ved Belejringen af Landskrona, der overgav sig inden Stormen, og derefter ved Stormen paa Christiansstad.

I December kom det til det store Slag ved Lund, her kæmpede Regimentets 2 Batailloner først tappert imod det svenske Fodfolk, men da vor venstre Fløj blev angrebet af det svenske Rytteri, trak denne Fløj og dermed de 2 Batailloner af Dronningens Livregiment sig tilbage i Retning af Landskrona. Den danske Hær tabte Slaget, og Helsingborg kom igen i Svenskernes Hænder.

I 1677 deltog Regimentet iført rød og blaa Uniform med sin 1ste Bataillon først i Belejringen af Malmø og derefter i Slaget ved Landskrona, her holdt venstre Fløj sig heller ikke, og Bataillonens retirerede med den. Næste Aar var 1ste Bataillon i Belejringshæren omkring Helsingborg, som faldt i de danske Hænder ved et Krigspuds, idet det lykkedes at skuffe Kommandanten ved en falsk Skrivelse og derved bevæge ham til at overgive Fæstningen. Kort efter samledes hele Dronningens Livregiment i Helsingborg for derfra at forlægges til Glückstadt i Holsten, hvor det forblev lige indtil Krigen 1848 brød ud.

Da den skaanske Krig var endt, var Landets Pengevæsen i stor Uorden, og for at raade Bod herpaa, udlejede Kong Christian den Femte Tropper baade til Englands og den tyske

Kejsers Tjeneste, en Anvendelse, der var fuldstændig i hine Tidens Aand og i høj Grad bidrog til at hæve det danske Navn, idet de danske Tropper i fremmed Sold have kæmpet med Berømmelse paa de fleste europæiske Valpladse og mere end een Gang have bidraget væsentlig til Sejren.

I Aaret 1689 samledes ved Ribe et saadant Hjælpekorps, ialt omtrent 7000 Mand, under Hertug Ferdinand Wilhelm af Württemberg-Neustadt, bestemt til England for at hjælpe Kong Wilhelm den Tredje imod den fordrevne Kong Jacob den Anden, der endnu holdt sig i Irland og støttedes af Frankrig. England havde forpligtet sig til efter endt Krig at tilbagelevere lige saa mange Mand, som det havde modtaget, eller betale 10 Rdlr. for hver manglende Infanterist og 60 Rdlr. for hver manglende Rytter. I ovenomtalte Korps fandtes 1 Bataillon af Dronningens Livregiment under Oberst Johann Dietrich von Haxthausen. Bataillonens Styrke var 6 Kompagnier med ialt 687 Mand — mest Holstenere — og 46 Heste.

Overfarten gik ikke heldigt, idet Efteraarsstormene splittede den af 80 Transportfartøjer bestaaende Flaade, og Skibet »Samson«, der førte 4 Kompagnier af Dronningens Livregiment fik en saa betydelig Læk, Dagen efter at Flaaden var gaaet under Sejl, at det maatte vende

tilbage til Glückstadt, hvor det blev modtaget af Regimentschefen, Oberst Jobst Scholten. I Begyndelsen af December indskibedes atter Kompagnierne, der vare i god Stand, paa en Fløjte og en Galliot (en Fløjte var et temmelig stort, stærkt lastende, men slet sejlene tremastet Handelsfartøj; Gallioten var mindre og havde kun to Master) for, saa snart Vind og Vejr tillode det, at afgaa til Skotland. Det første Skib førte 6, det andet 4 Kanoner, man maatte nemlig være belavet paa at støde paa franske Kapere, der i denne Krig var en sand Svøbe ikke blot for Fjendens, men ogsaa for de neutrale Magters Skibsfart paa Nordsøen.

Fem Dage efter Afrejsen bleve de to Skibe i rum Sø og under Vindstille angrebne og tagne af to franske Kapere. Det synes ikke, at Soldaterne gjorde Modstand; men Partiet var ogsaa for ulige. Franskmændene, der førtes af den berømte Sømand Jean Barth, bragte de danske Officerer om Bord paa Kaperfregatterne, hvor de udplyndredes. Mandskabet forblev derimod paa de tagne Skibe under Bevogtning af franske Søfolk. Under en voldsom Storm skiltes Gallioten fra de øvrige Fartøjer, og de om Bord værende Fanger, 1 Sergent og 130 Mand overvældede deres Bevogtere og tvang dem til at sætte Kursen mod den hollandske Kyst. Skibet strandede, men Mandskabet reddedes og kom senere lykkeligt til England. Fangernes Antal var nu 16 Officerer og ca. 320 Underofficerer og Me-

nige, foruden en Del Kvinder og Børn, der som sædvanligt i hine Tider, ledsagede Soldaterne. Den danske Regering fordrede Fangerne tilbage, da den ikke laa i Krig med Frankrig; men her hævdede man, at Tropperne vare solgte til England, selv om de endnu ikke vare tagne i Ed der. Den franske Konge besluttede at danne et særligt Regiment med de fangne Soldater som Stamme under den danske Oberst Juel, dette lykkedes ogsaa efterhaanden, kun vare de fangne Officerer hverken ved Mildhed eller Strenghed at formaa til at tage fransk Tjeneste.

Da Hjælpekorpsset var kommet til England, havde Bataillon en af Dronningens Livregiment altsaa kun 2 Kompagnier, dette blev der dog snart raadet Bod paa, idet man opløste den danske Bataillon »Oldenburg« saaledes, at dens 4 Kompagnier indgik i »Dronningen«, der derved fik fuld Styrke og nu kom til at bestaa af et Grenaderkompagni og 6 andre Kompagnier. I Marts 1690 overførtes Hæren til Irland, hvor de danske Tropper kæmpede tappert ved Boynefloden, hvor dog Tabene vare ualmindelig smaa; Bataillon en »Dronningen« havde saaledes kun 4 saarede.

Kong Wilhelm førte derefter sin Hær imod Byen Limerich, som han belejrede i længere Tid. Bataillon en »Dronningen« deltog i et blodigt Stormangreb paa en Breche i Muren; Angrebet lykkedes, men

den indtagne Stilling maatte igen opgives. Det fortælles, at de irske Kvinder kastede Sten og kogende Vand paa de stormende. Byen blev ikke indtaget; thi Belejringen maatte ophæves, til Dels paa Grund af pestagtig Sygdom mellem Tropperne. Under de følgende Fægtninger paa Irland hævdede de danske Tropper stadig en fremragende Plads, og det var f. Eks. dem, der i Slaget ved Aghrim ved et Angreb i Irlændernes højre Fløj bragte den engelske Konge Sejren. Irlænderne mistede i dette blodige Slag 4000 døde og saarede samt 600 Fanger, medens den engelse Hær havde et Tab af ca. 2300 døde og saarede.

Kampen i Irland nærmede sig nu sin Afslutning; Hæren rykkede endnu engang mod Limerich, der overgav sig den 3dje Oktober 1691. Hermed var Hjælpekorpsets Rolle imidlertid ikke udspillet, thi Krigen var i fuld Gang i Flandern og Holland, hvorfor Kong Wilhelm bestemte sig til at føre de danske Tropper derved, hvor de kom til at deltage i aarelange Kampe og Besværligheder.

I Februar 1692 fandt Overfarten Sted fra Irland til Fastlandet, men heller ikke denne Overfart kan paa nogen Maade kaldes heldig; der lettedes Anker den 25de med gunstig Vind og allerede næste Morgen havde man Scillyøerne ved Englands sydvestlige Spids i Sigte; men nu indtraf Vindstille og derefter hæftig

Modvind, saaledes at Eskadren maatte søge Havn mellem Øerne. Den 3dje Marts syntes Vinden atter gunstig, hvorfor Eskadren begyndte at lægge ud; men da en Del af Skibene vare komne i rum Sø, blev Vinden atter stærkere. De Skibe, der vare komne ud, turde ikke vente for ikke at blive kastede paa Skærene omkring Øerne, de satte Sejl til Havnen ved Plymouth ved Kanalen og ankrede her den 5te Marts. Den anden Del af Eskadren blev ved Scilly-øerne indtil Stormen havde lagt sig, og kom til Falmouth den 7de Marts, men da den her erfarede, at de andre Skibe laa i Plymouth, sattes atter Sejl til denne Havn, hvor saaledes næste Dag hele Eskadren var samlet. Nogle Dage senere forlod man den engelske Kyst og kom endelig den 21de Marts til Ostende, en Havneby i det nuværende Kongerige Belgien, hvor der tilstødte det Uheld, at et Skib med Mandskab af Dronningens Livregiment løb paa Grund og saa godt som øjeblikkelig sank, ved hvilken Lejlighed der druknede 1 Løjtnant, 4 Underofficerer og 54 menige samt nogle Koner og Børn.

Efter dennelange og besværlige Rejse indkvarteredes Korpset, der stadig havde Hertugen af Württemberg til Fører, i Byen Gent for i Slutningen af Maj at støde til Hæren, der førtes af Kong Wilhelm den Tredje. Franskmændenes Overgeneral, Prinsen af Luxemburg, havde ind-

taget en stærk Stilling ved Steenkerken og ventede ikke noget Angreb, dog havde han selvfølgelig de fornødne Poster ude og stode iøvrigt paa i Tide at faa Underretning gennem sine Spioner. Det lykkedes imidlertid Kong Wilhelm den Tredje at skuffe sin Modstander ved at faa en af hans mest betroede Spioner til at melde, at Kongen agtede at inddrive Levnedsmidler i Egnen og derfor rykkede frem med sin Hær, men at det aldeles ikke var Hensigten at levere noget Slag. Da der den 3dje August kom Melding til den franske General om, at den engelske Hær nærmede sig, tillagde han derfor ikke straks denne Efterretning nogen Betydning, og først da gentagne stadig mere foruroligende Meldinger bragte ham til selv at undersøge Forholdene, gik det op for ham, at han havde ladet sig narre. og at der virkelig forestod et alvorligt Angreb. Han ordnede nu hurtigst mulig sin Hær til Slag, men en kostbar Tid var gaaet tabt. Kong Wilhelm var brudt op en Time før Dag gry. Hertugen af Württemberg førte de forreste Tropper, Avantgarden, og til dem hørte Bataillon »Dronningen« tillige med 9 andre Batailloner, 300 Ryttere og 1000 Pionerer (Ingeniørsoldater). Om den Kamp, der nu udviklede sig kan fortælles, at da Avantgarden rykkede frem, trak de franske Forposter sig tilbage i god Orden, saaledes at Hertugen af Württemberg kunde be-

sætte en Højde 100 Skridt fra den fjendtlige Stilling med 8 Kanoner og herfra begynde en heftig Skydning. Slaget holdtes nu gaaende indtil omtrent Kl. 2 Eft., da venstre Fløj af Kong Wilhelms Hær begyndte at vige. Württemberg rykkede nu frem med sine 10 Batailloner paa een Linie, idet han haabede paa, at en Forstærkning, som han havde sendt Bud efter, og som var lovet, snart vilde indtræffe; det gjorde den imidlertid ikke, thi dens Chef faldt, og Reserven marcherede derefter i en fejl Retning.

De to danske Batailloner, Garden og »Dronningen«, angrebe en ca. 300 Skridt fra Würtbergs Batteriliggende Højde, paa hvilken Franskmændene havde opstillet 8 Kanoner, medens de andre medfølgende Batailloner rensede Hegnene til bægge Sider. Kanonerne bleve erobrede, men da den ventede Understøttelse udeblev, lykkedes det friske franske Tropper at kaste den tapre Styrke tilbage. Kampen havde været meget blodig. Bataillonen »Dronningen«s Tab var 200 døde og 113 saarede samt Major Reusch saaret og fangen. Franskmændene beholdt vel Valpladsen; men deres Tab var saa stort, at de ved Rygtet om, at Kong Wilhelm forberedte et nyt Angreb, hurtigt trak sig tilbage. Opbrudet var saa hovedkulds, at de efterlode en Del saarede Fanger i Stillingen.

Om Krigsbegivenhederne i de følgende Aar er der ikke noget særligt at meddele vedrørende Bataillonens »Dronningen«. Af andre Begivenheder fortjener at anføres, at Chefen for Bataillonens, Oberst Haxthausen, i Oktober 1694 blev udnævnt til Brigadér for de danske Batailloner. Krigen endte med Freden i Rysvyck 1697, og i December s. A. begyndte Hjemmarchen til Danmark. Bataillonens »Dronningen« fulgtes af 114 Koner og 128 Børn. Saaledes var Dronningens Livregiment atter samlet, og Brigadér Haxthausen ansattes nu som Chef for hele Regimentet.

De i Danmark tilbageværende Kompagnier af Regimentet havde i de forløbne Aar ikke udelukkende levet Garnisonsliv, men 1693 deltaget i Belejring af den lauenburgske By Ratzeburg og 1696 i Stormen paa nogle Skanser, som Hertugen af Holsten-Gottorp havde ladet opføre.

Da Kong Frederik den Fjerde var kommen paa Tronen 1699 foranledigede atter et daarligt Forhold til den gottorpske Hertug, at Dronningens Livregiment maatte rykke ud som Del af en Hær, der under Hertugen af Würtemberg, blev samlet mod nævnte Hertug. Af Krigsbegivenhederne skal nævnes, at Regimentet deltog i Belejringen af Tønningen, hvilken Belejring dog maatte hæves, da 19000 Svenskere, Hannoveranere og Lüneburgere rykkede Fæstningen til Undsætning.

Fjendtlighederne ophørte snart, og Dronningens Livregiment blev beordret tilbage til sin Garnison i Glückstadt.

I Aaret 1701 udsendtes fra Danmark to Hjælpekorps, hvoraf det ene paa 6000 Mand skulde tjene den tyske Kejser under Kommando af Christian Gyldenløve, en Søn af Kong Christian den Femte og Sofie Amalie Moth. I dette indgik en Bataillon af Dronningens Livregiment med en Styrke af 7 Kompagnier, ialt 300 Mand. Efterretningerne om Hjælpekorpsene ere yderst sparsomme, de endnu bevarede Breve m. m. indeholde mest Klager over den mangelfulde Betaling og Forplejning, og Meddelelserne om den enkelte Afdelings Deltagelse svinder bort, idet det lille Korps naturligvis i Reglen optraadte samlet som et Hele. Det skal dog anføres, at Korpsene bestemtes til at kæmpe i Norditalien under den berømte Hærfører Prins Eugen af Savoyen imod den franske Hær. Forholdene vare allerede straks yderst slette, saaledes at det var nødvendigt at hævde den strengeste Disciplin, og Officererne maatte betale store Summer af deres private Formuer for at hindre, at Korpsene sank ned til at blive en slet og ret Røverbande. Mange Officerer søgte derfor Afsked, idet de anførte, at de havde tilsat baade Helbred og Formue i Italien.

I Aaret 1702 stode de to Hære, hver med en Styrke af omtrent 40000 Mand, over for

hinanden, og det kom til et Sammenstød ved Luzzara i Norditalien. Kampen var næsten endt til Fordel for Franskmændene, da Prins Eugen til sidst selv stillede sig i Spidsen for 6 danske Batailloner, imellem hvilke Bataillonon »Dronningen« var. Der skete nu et voldsomt Angreb, støttet af tyske Batailloner som Reserve, og efter en haardnakket Kamp fra Hegn til Hegn maatte Franskmændene vige. Natten faldt imidlertid paa, og der opnaaedes ingen endelig Sejr; men de to Hære forbleve i længere Tid staaende lige over for hinanden.

Tabet, som det danske Korps havde lidt i den omtalte Kamp ved Luzzara, var saa betydeligt, at man i Foraaret 1703, da Rekrutering paa Grund af den almindelige Krigstilstand ikke var mulig, maatte sammensmelte flere af Afdelingerne, saaledes Bataillonon »Dronningen« med to andre Batailloner.

Gyldenløve rejste hjem paa Grund af Sygdom og Generalløjtnant Trampe overtog Kommandoen, han beklagede sig stærkt over den daarlige Disciplin, saavel mellem Officererne som Mandskabet, som de slette Pengeforhold gjorde det vanskeligt at forbedre. Fra Italien førtes det danske Korps derpaa til Wien og deltog 1704 med Hæder i flere Kampe. Samme Aar døde Generalløjtnant Trampe og efterfulgtes af Generalløjtnant Harboe, som i Kampen ved Somlio førte de danske Tropper,

der stode paa venstre Fløj, i den skønneste Orden og med Geværet paa Skulder igennem Fjendens morderiske Ild, de danske Dragoner fulgte til Fods. I Stormløb toge derefter de Danske første, anden og tredje Forskansning, anrettede stort Mandefald og gav kun liden Pardon. Angrebet skete saa rask, at Fjenden var kastet paa denne Fløj, inden der endnu var løsnet et Skud paa højre Fløj. Men trods al denne Tapperhed blev Pengeforholdene ikke forbedrede, saaledes at Generalen maatte skrive hjem: »Gud er mit Vidne, hvorledes jeg er til Mode, da jeg daglig ikke hører andet end Suk og Klager og ikke er i Stand til at hjælpe nogen, hvor gerne jeg end vilde, og daglig erfarer, at de Folk krepere, som ved alle Lejligheder have opført sig bravt.«

Næste Aar trængte Generalløjtnant Harboe ind i Ungarn, og her udførte de danske Tropper den 14de August en Bedrift, som tiltrak sig alles Beundring; de stormede nemlig Passet Szulyo i Bjergkæden Karpatherne, der var besat af Ungarerne, og som holdtes for uindtageligt; Stormen lykkedes fuldstændigt, og hele den fjendtlige Besætning toges tilfange. Kejseren viste nu sin Taknemmelighed ved at betale en Del af den Sold, som Soldaterne forlængst havde fortjent.

1706 indtraf den sørgelige Ulykke, at Generalløjtnant Harboe blev dræbt ved et

Vaadeskud, idet Geværet gik af for en af de Soldater, der havde Vagt uden for hans Telt. Kuglen ramte Generalen i Hjertet, saaledes at han døde nogle Minuter derefter. Generalmajor Gersdorff overtog midlertidig Kommandoen over Korpset, hvori Nøden nu steg saa stærkt, at Mandskabet ligefrem døde af Sult.

En ny Chef, Grev Ahlefeldt-Langeland, led samme sørgelige Skæbne, som alle de tidligere Chefer, han døde 1708. Det lille danske Korps førtes i Juli det følgende Aar hjemad efter de aarlange Besværligheder, hvor Tropperne, uagtet den ubeskrivelige Elendighed, havde hævdet Pladsen som Europas bedste Soldater.

I Slutningen af 1709 var hele Dronningens Livregiment atter samlet i Glückstadt, hvor den tilbageværende Del af Regimentet i Mellemtiden havde ført en rolig og fredelig Tilværelse; men netop i dette Aar tilbød der sig efter den danske Konges Mening en Lejlighed til at tilbageerobre Skaane, idet den svenske Konge Carl den Tolvte i en Krig mod Rusland havde lidt et Nederlag ved Pultava. Kong Frederik den Fjerde samlede derfor en Hær ved Kjøbenhavn og sejlede med den den 11te November over Sundet til Landsbyen Raai Skaane, syd for Helsingborg, iden Hensigt at gaa i Land næste Morgen. For at sikre Udskibningen landsattes i Løbet af Natten en Avantgarde under General Gersdorff, og i denne Styrke var den ene Bataillon af

Dronningens Livregiment, medens den anden Bataillon først senere stødte til Hæren. Landgangen lykkedes, og Hæren rykkede frem i Skaane for at finde Kvarterer. Man kunde tro, at det kun var i det fjerne Udland, at Soldaterne ikke fik deres Lønning; men det var ikke meget bedre i denne Krig. Som en Følge heraf deserterede mange Soldater, trods de strenge Straffe, fra Afdelingerne, hvor de ligefrem lede Nød. Som Eksempler herpaa kan nævnes, at der den 6te December fangedes 4 Desertører af Dronningens Livregiment, de bleve skudte; men da Generalen tyve Dage senere skulde dømme 9 fangne Desertører fra samme Regiment, skrev han: »Ni Overløbere af Dronningens Livregiment ere blevne dømte til Døden; to af dem slippe imidlertid med Spidsrod, Dødsstraffen for de syv øvrige har jeg formildet til Brændemærke og Slaveri paa Livstid. Af tre Overløbere af Marineregimentet ere de to blevne dømte til Spidsrod; men den tredje, der har tjent 4 Konger i eet Par Sko og allevegne er løbet bort for atter at lade sig hverve paany, har jeg ladet klynge op. En Mand af Regimentet Blücher, som Oberstløjtnant Moltke har indhentet ved Landskronas Udenværker, satte mig i Forlegenhed, han paa stod ikke at have smagt Brød i 4 Dage. Paa den anden Side fortjener en Soldat, der forlader sin Post og fanges i hele Regimentets Paasyn ved en fjendtlig Fæstning, alvorlig Straf.

Lykkeligvis erklærer hans Kaptajn, Manteuffel, at han Dagen i Forvejen har givet ham 2 Skilling lybsk til Brød, og samme Dag, som han blev greben, havde han endnu en Skilling i Lommen: altsaa skal han hænges«.

Det er let at forstaa, at disse sørgelige Forhold maatte indvirke skadeligt paa Mandstugten i Hæren og i høj Grad svække dens Kampdygtighed. Dette blev saa meget mere føleligt som Hæren ikke gik i Vinterkvarter, men blev i Marken. Overgeneralen, den kække og duelige Reventlow, trængte i Januar Maaned dybere ind i Skaane og vandt flere Fordele over Svenskerne; men Dronningens Livregiment fulgte ham ikke paa dette Tog; Regimentet dannede en Del af et Korps, som indesluttede Malmø, og først da General Jørgen Rantzau, som under Reventlows Sygdom havde faaet Overbefalingen, opgav alle de Fordele, hans Forgænger havde vundet, og trak Hæren tilbage til Egnen ved Helsingborg, blev Dronningens Livregiment igjen samlet med Hovedstyrken.

Den svenske Hær var fulgt efter den danske; den var nogle Tusende Mand stærkere og havde til Fører en af Sverigs dygtigste Hærførere, Grev Magnus Stenbock. Den 10de Marts angreb han de Danskes Stilling foran Helsingborg, og det kom til et stort Slag, det sidste, som er udkæmpet mellem Danske og Svenske i Skaane. Dronningens Liv-

regiment fik sin Plads næstyderst paa højre Fløj af Hærens Centrum mellem Fodgarden og Regimentet »Fyn«. Om Morgenen paa Slagdagen var det saa taaget, at den danske Overgeneral ikke ventede noget Angreb; han lod derfor Soldaterne gaa til Lejren for at faa Naturalforplejning udleveret, men da Taagen lettede omtrent Klokken 10 om Formiddagen, saas den svenske Hær under Fremrykning fra en foran Stillingen liggende Skov. Tre Allarmskud fra det gamle Taarn »Kærnen« i Helsingborg kaldte de danske Afdelinger til deres Post, og inden Svenskerne havde udviklet sig, vare de Danske i Slagorden. Den danske Overgeneral lod sig dog ved sin Modstanders Bevægelser forlede til at opgive denne Fordel; han lod Hæren foretage en overilet fremadgaaende Bevægelse, hvorved der kom Uorden i Rækkerne, og som tvang en Del af vort Artilleri til at blive tilbage. Følgen deraf var, at da vi tørnede sammen med Fjenden, gjorde de svenske Kanonkugler lyst i de Danskes Rækker, uden at vi formaaede at gøre Gengæld. Dronningens Livregiment mistede snart sin Fører, den tapre, meget afholdte Oberst Manderup Due, idet en Kanonkugle rev baade en Arm og et Ben af ham. Mandskabet blev nedslaaet over Chefens Fald, og da det nu samtidig blev angrebet i Flanken af det svenske Rytteri, som havde kastet vort tilbage, og forfra af Fodfolk og Artilleri, formaaede

det ikke at holde Stand, men søgte Redning ind til det befæstede Helsingborg. Regimentet mistede i alt 20 Officerer, 37 Underofficerer, 9 Tambourer og 440 menige. De Danske tabte Slaget og overførte kort efter hele deres Hær til Sjælland.

I de følgende Aar kæmpede Regimentet i Nordtyskland; det deltog i Belejringen af Fæstningen Stralsund; men det led nu som altid under Mangler af enhver Slags, særlig var det Klæderne, det kneb med. Der er bevaret et Brev fra en af Hærens Generaler til Kongen, i hvilket han giver en meget mørk Skildring af Tilstanden i Hæren: »Dronningens Livregiment« skrev han »har kun Pjalter paa Kroppen; mange løbe bort i denne Tilstand, og sligt bringer den danske Hær i Vanrygte i Udlandet; Staffeldts og Kroghs se ikke bedre ud, de hullede Klæder give ingen Beskyttelse mod Kulden i det haarde Vejr, og Teltene ere saa sønderrevne, at Mandskabet ikke kan holde sig tørt under dem. Faa de nævnte Regimenter ingen Klæder, saa maa de blive hjemme, og da vi faa nok at gøre med Svenskerne i denne Vinter, saa har Hans Majestæt alle Kræfter behov. Send derfor endelig nogle gamle Pikjoler (Arbejdsdragter) med varmt Underfoder. Vi tage til Takke; det er lang Tid siden, vi gjorde Fordring paa at se ud som Søndagskarle. Med Lønningen gaar det baglængs. Dronningens

Livregiment har 7000 Rigsdaler til gode i Lønning o. s. v. —«

I December 1712 stod den danske Hær ved Gadebusch i Mecklenburg igen lige over for sin gamle Modstander fra Helsingborg General Stenbock. Det gik omtrent, som det var gaaet sidst. De Danske indtog deres forud bestemte Slagstilling, da Svenskerne rykkede frem, men gave sig straks efter til at forandre paa den. En Bataillon af Dronningens Livregiment havde oprindeligt haft sin Plads i anden Træfning paa højre Fløj af Centrum, nu blev den trukket frem og stillet i Randen af en Skov foran højre Fløj sammen med 3 andre Batailloner. Slaget var uheldigt for de Danske, men vor højre Fløj, hvor jo Livregimentet stod, hævdede sin Plads indtil Fjenden truede med helt at afskære den, og foretog derefter sit Tilbagetog med Ro og Orden. Bataillonens havde lidt saa meget, at den efter Slaget blev forenet med Regimentets anden Bataillon, som var forbleven i Glückstadt.

I de følgende Aar deltog Dele af Regimentet i forskellige Kampe og Belejringer i Nordtyskland. I Sommeren 1617 blev den ene Bataillon overført til Norge, hvor den kom til at deltage i en af de mærkeligste Begivenheder i denne Krig, nemlig Fæstningen Frederikshalds tapre Forsvar mod Sveriges Heltekonge, Carl den Tolvte, der som bekendt fandt sin Død i Løbegravene foran Fæstningen.

Senere kom ogsaa den anden Bataillon af Dronningens Livregiment til Norge, og 1719 var hele Regimentet indskibet paa Flaaden for at samvirke med Søhelten Tordenskjold ved et Angreb paa Øen Hissingen ved Gøteborg i Sverige. Samme Aar vendte Regimentet tilbage til Danmark, og da der kort efter blev sluttet en Vaabenhvile, som det følgende Aar gik over til Fred, blev der ikke mere Brug for Regimentet den Gang. Det laa i Rendsborg til 1724, men vendte saa tilbage til sin gamle Garnisonsby Glückstadt for at forblive der i de næste 124 Aar.

Efter de mange og langvarige Krige fulgte nu en stille og fredelig Tid, der varede i omtrent 80 Aar. Men hvor god en saadan Fredsperiode i mange Henseender var for Landet i det hele taget, var den dog usund for Hærens Uddannelse og Udvikling. Tjenesten gik mere og mere op i Smaaligheder og unødvendige Smaating. Det laa i Tidens Smag i alle Lande, at have mere Syn for Pragt og Pynt, for Soldatens pudsede Ydre og vidtløftige Eksersits end for at uddanne ham til en dygtig og praktisk Kriger. Uniformen udartede til at blive et snevert Hylster, hvori Soldaten næppe kunde røre sig. Den røde Kjole var saa udskaaen, at den ikke kunde knappes,

endskønt den var oversaaet med en Mængde blanke Knapper. Benene blev snøret ind i lange Støvletter, der begyndte ovenover Knæet og som sade saa stramt, at de maatte hægtes med Jærnhager. Om Halsen havde Soldaten et højt og stivt Halsbind af tykt Læder. Hans Haar var friseret og hvidtet med Hvedemel, som var drysset ind i det, og i Nakken skulde det vokse saa langt, at det kunde vikles om en tyk Staaltraad og danne en lang Pisk, der hang ned paa Ryggen. Paa Statens Regning blev der aarlig opført 50,000 Pd. Hvedemel, som blev brugt til Pudder til Soldaterne. — Det var især Tyskland, der dengang, som nu, førte an i alle militære Spørgsmaal, og vi vare desværre alt for tilbøjelige til at efterabe alle de militære Unoder, der samtidig med mange udmærkede militære Foranstaltninger opstode i det preussiske Soldaterland. Derfor blev ogsaa det tyske Sprog anerkendt i Hæren og paa samme Maade blev man herhjemme ogsaa smittet af Kongen af Preussens Forkærlighed for lange Soldater, for Grenaderer der vare over tre Alen høje, og af den umenneskelige Grusomhed imod Soldaterne. Det haglede med Prygl paa Rekrutskolerne og »Korporalstokken« spillede en vældig Rolle. Forseelser bleve næsten altid bødede med »korporlige« Straffe, og til Dagens Orden hørte Krumslutning, Træhest og Løben Spidsrod, hvilken Straf bestod i, at den arme Synder

flere Gange maatte, ikke »løbe«, men langsomt gaa imellem to lange Rækker Kammerater, der med Hasselkæppe (Spidsrødder) skulde garve hans Rygstykker, naar han passerede forbi. Først 1836 blev denne Straf ophævet. At strenge Straffe vare nødvendige, følger dog af sig selv lige over for hvervet Mandskab og især Mandskab som i Fredstid, hvor der kun var ringe Udsigt til at vinde Krigens Hæder, lod sig bruge som Garnisonssoldater for Haandpenge og en ringe Lønning. Derfor bestode de hvervede Regimenter ogsaa af Udsbud fra alle Lande, bortløbne Haandværksvende, fordrukne Studenter, dovne Bønderkarle og alt muligt ryggesløst Pak. Der maatte skarp Lud til saa skabede Faar, af hvilke mange havde tjent rundt om i Europa i over 20 Aar, ja, der var hvervede Soldater, som vare 50—60 Aar gamle. Men Landmilitisen? Ja, det var det 18de Aarhundredes store Opgave at sætte den gamle Tanke om ældre Tidens Folkehære igennem, der blev stadig arbejdet hen derimod og efter mange Forsøg sejrede den da ogsaa i Begyndelsen af det næste Aarhundrede. Det er mærkeligt, at der skulde gaa saa mange Slægtled før den simple og sunde Tanke, som ligger til Grund for den almindelige Værnepligt, kunde gøre sig gældende. Men herhjemme havde det nationale Værns Oprettelse store Vanskeligheder at kæmpe imod. Der var saaledes ikke Tale om at udskrive Adel,

Gejstlighed og Borgere, man lod Værnepligtens store Byrde udelukkende hvile paa Bønderne, men disse kunde daarlig undværes paa Landet og vare ogsaa for en stor Del knyttede til Godsejerne, som nødig vilde give Slip paa deres Arbejdere. I hele Aarhundredet bleve de dog udskrevne og maatte i Tjenesten underkaste sig samme Behandling som de hvervede. Desuden gik Udskrivningen for sig med stor Vilkaarlighed, idet Herremændene og Ridefogderne udtog omtrent hvem de lystede. Befolkningen betragtede efterhaanden Hæren som en Straffeanstalt, hvortil man sendte de unge Folk, man var misfornøjet med, ja, en Husbond var fuldt berettiget til at lade sine ulydige og vanartige Tjenestekarle »springe Soldat«, som man dengang kaldte det. Det hjalp kun sjældent, at Soldaterne klagede over den haarde Medfart, men da Bønderne i Ribe Stift engang indgave en Klage over den barbariske Behandling, der overgik et Regiment, som dengang laa i Ribe By, befalede Kongen dog, at Regimentet over for de udskrevne Soldater kun maatte anvende saadanne Officerer, »som selv ere menneskelige og vide at omgaaes med Mennesker«. Da Tugten var haard, Indkvarteringen ussel og Lønningen knap, var der mange, som ved Flugt søgte at unddrage sig Tjenesten, andre søgte i deres Fritid ved Haandlanger- og Sjoeverarbejde at tjene lidt mere til Livets Ophold, og Regeringen havde

intet derimod, men gav tværtimod Soldaterne Lov til at arbejde som Haandværkere og at falbyde Varer paa Torvene. Ja, den anvendte selv mange Soldater til Arbejde ved Byggeforetagender i Statens Tjeneste f. Eks. ved Opførelsen af Christiansborg og Hørsholm Slotte.

Ved mange og store Omordninger søgte man at raade Bod paa Hærens Brøst, men de idelige Forandringer havde til Følge, at Afdelingerne tit bleve opløste eller slaaede sammen med andre og at de saaledes hyppigt skiftede baade Navne, Garnisoner og Uniformer. Dronningens Livregiment hørte dog til de heldige, som hverken kom til at skifte Navn eller Garnisonssted. De daglige Øvelser bestode mest i indviklede Geværgreb og vanskelige Opstillinger i lange, snorlige Linier, Frontmarcher og Svingninger. Udrykning i Terrænet kendte man ikke meget til. — For Resten førte Regimentet ligesom den øvrige Hær en temmelig ensformig Tilværelse, der kun een Gang i den lange Fredsperiode fik en rigtig alvorlig Afbrydelse. Det var i 1762 da man ventede Krig med Rusland. I fire Aar havde der ligget en Hær samlet i Holsten for at optage Kampen, saa snart et Tronskifte vilde føre det store Riges Hære mod Danmark. Da Hæren nu blev sat paa Krigsfod under Kommando af en tidligere fransk General St. Germain, opbød hele Landet sin Styrke, og den

danske Hær rykkede godt udrustet og i god Orden ned i Mecklenburg. Men Uvejret trak over og næste Foraar vendte Hæren hjem uden at have set nogen Fjende. Kort efter kom St. Germain i Spidsen for Hærens øverste Styrelse og han indførte nu sundere Anskuelser i Ledelsen.

I Slutningen af Aarhundredet blev endelig den gamle Slendrian, som havde forvandlet den hvervede Hær til Paradetropper, helt besejret, og nu blev efterhaanden de hvervede Tropper afskaffede, det danske Sprog indført i Hæren, Bondens Stavnsbaand løst og den almindelige Værnepligt kom til sin fulde Ret.

I Februar 1808 skete der den Forandring ved Regimentet, at det kom til at bestaa af 4 Batailloner; men disse kom i de kommende Fægtninger ikke til at optræde samlede; 2 Batailloner forbleve som Garnisonstropper i Glückstadt, medens 2 Batailloner vare ved den egentlige Hær, og af disse kom endog den ene en Tid til Bornholm.

De mægtige Krige i Europa mellem Frankrig under Napoleon den Store og de forskellige andre Magter, foranledigede store Svingninger i den danske Udenrigspolitik og bragte Ulykker over Landet; saaledes overgav som bekendt Kjøbenhavn sig til Englænderne efter Bombardementet 1807, og Voldsmændene røvede Danmarks stolte Flaade.

Dronningens Livregiment deltog i for-

skellige Smaafægtninger i og syd for Holsten og da Fjenden i Efteraaret 1813 oversvømmede Hertugdømmerne stod Regimentet med een Bataillon i Fæstningen Rendsborg ved Ejderen og to i sin gamle Garnison Glückstadt. Bataillonene i Rendsborg kom ikke til at staa nogen videre Prøve, da en Vaabenstilstand snart gjorde Ende paa Fjendtlighederne her, men Glückstadt blev angrebet baade til Lands og til Vands af Svenskere og Englændere. Angrebet begyndte den 19de December. Fæstningen havde adskillige Betingelser for et tappert Forsvar, men manglede desværre den væsentligste, en modig og dygtig Kommandant. Efter nogle Dages Bombardement overgav Glückstadt sig til Fjenden, og de to Batailloner af Dronningens Livregiment fik saaledes ingen Lejlighed til at vinde synderlig Hæder.

Krigen endte 1814 med det sørgelige Resultat, at Danmarks Konge maatte afstaa sine Rettigheder over Norge, idet dette Rige forenedes med Sverige.

Danmark havde 1815 maattet forpligte sig til at stille to Hjælpekorps til de forenede Magters Hære imod Frankrig. Dronningens Livregiment afgav Tropper til begge Korps, af hvilke det første kun naaede til Bremen, medens det andet kom til at ligge i det nordlige Frankrig med den Bestemmelse, at forblive der i fem Aar; men allerede i Efteraaret 1818 befriedes Frankrig for denne tvungne Indkvar-

tering, og Korpset vendte tilbage til Danmark.

Dronningens Livregiment samledes atter i Glückstadt med et lille Kommando i Altona, og der fulgte nu en længere Fredsperiode, hvis vigtigste Begivenhed for Regimentet var Hærordningen 1842. Denne nye Hærordning inddelte Fodfolkets Styrke i Batailloner, hver paa 4 Kompagnier; den ophævede de gamle Regimentsnavne uden Hensyn til at flere af disse vare næsten 200 Aar gamle. Dronningens Livregiment forblev i Glückstadt under Navn af

17de Liniebataillon.

Paaklædningen i denne var højrød Munderingskjole, lyseblaa Benklæder og Sjako med hvid Pompon. Bataillonens fik en Dannebrogsgfane mærket med Kongens Navnetræk og Bataillonens Nummer. Rekrutterne til Bataillonens udskreves fra Holsten.

Oprøret i Holsten i 1848 traf altsaa 17de Liniebataillon i sin gamle Garnisonsby Glückstadt. Da Prinsen af Noer, Oprørets Leder, den 24de Marts forlod Kiel for at overrumple Rendsborg, afsendte han paa Vejen en Be-

faling til 17de Liniebataillon om at støde til ham der. Borgerne i Glückstadt erklærede sig straks for Oprørerne, men Soldaterne svigtede ikke saa let deres Pligt. Da en af Prinsen af Noers Agenter forsøgte at tale til Mandskabet, der var samlet i Eksercerhuset, afbrød det ham med Raabet: »Vi vil kun høre vor Kommandør! Hans Majestæt Kongen leve! Hurra!« Ja, en Underofficer, Krogmann, sprang endogsaa frem, satte Prinsens Udsending Bajonetten for Brystet og spurgte sin Chef om han maatte støde ham ned; kun Officerernes Mellekomst frelste ham.

Senere lykkedes det dog nogle af Borgerne at bevæge Bataillonschefen til at sende en Officer, Major Bündiger, og 50 Mand til Rendsborg for at faa at vide, hvorledes Sagerne stode der. Da de kom dertil, var Fæstningen alt i Oprørernes Hænder. Prinsen gav Majoren sit Æresord paa, at han handlede i Kongens Navn og bevægede ham derved til at love Lydighed. Ved Tilbagekomsten til Glückstadt overbragte han denne Besked, men da Bataillonschefen, som var en gammel Mand, ikke ret kunde forstaa, hvad der gik for sig, nedlagde han sin Kommando. De danske Officerer gjorde et Forsøg paa at flygte bort, men bleve indhentede og først frigivne da de lovede ikke at kæmpe mod Slesvig-Holstenerne. Major Bündiger førte Bataillon en til Rendsborg, og inden Under-

officerer og Mandskab ret forstode, hvad der foregik, vare de alt saa stærkt indviklede i Oprøret, at de ikke kunde træde tilbage. Bataillonens eksisterede derfor ikke under Krigen 1848—50.

De første Spor til 17de Linie bataillons Genoprettelse findes, da 3dje holstenske Bataillon blev oprettet i 1851 ved Sammensmeltning af flere af Bataillonerne i Hertugdømmerne. Aaret efter i Marts Maaned fik nemlig 3dje holstenske Bataillon Navnet 17de Linie-Infanteribataillon og denne blev straks forlagt fra Rendsborg til Glückstadt, hvor den efterhaanden overtog alle de gamle Efterladenskaber fra den tidligere Bataillon og Dronningens Livregiment. Bataillonens fik, som tidligere, Rekrutter fra Holsten, men dette foranledigede en Garnisonsforandring; idet man ønskede, at der skulde være Batailloner med Mandskab fra det egentlige Kongerige Danmark i Garnisonsbyerne i Hertugdømmet Holsten. Som en Følge heraf blev Bataillonens beordret til Kjøbenhavn, hvor den ankom i September 1852 og blev indkvarteret paa Sølvgadens Kaserne, hvor den har Kvarter den Dag i Dag.

Da Krigen atter nærmede sig, skete der i Slutningen af 1863 forskellige Forandringer i Hæren, af hvilke dog blot skal anføres, at 16de og 17de Bataillon, der bægge havde holstensk Mandskab, bleve samledesom 3dje Infanteribrigade under Oberst Wørishøffer;

og at der af hver Bataillon blev dannet et Regiment paa to Batailloner. 17de Regiment kom til at rykke i Felten med Oberst A. Bernstorff som Regimentskommandør; 1ste Bataillon (1ste, 2det, 5te og 7de Kompagni) stod under Kaptajn F. W. Lund, 2den Bataillon (3dje, 4de, 6te og 8de Kompagni) under Kaptajn H. J. T. C. Schiwe. Da Bataillonen ikke havde fuldtalligt Mandskab, blev der fordelt en Del dansk Mandskab mellem Holstenerne, men herved fik Regimentet en noget uensartet S sammensætning. Juleaftens Dag Kl. 10 Fmd. blev Faneeden aflagt, og første Juledag afrejste Regimentet fra Kjøbenhavn til Flensborg, hvorfra det marcherede til Danevirke.

Hele Januar Maaned frøs det stærkt baade Dag og Nat (indtil 15 Gr. R.), og Øvelserne bleve som en Følge heraf noget strenge, især da der laa megen Sne paa Vejen, hvorved Marcherne bleve besværlige. Sundhedstilstanden var desuagtet dog ret god.

Det uheldige i at blande dansk- og tysktalende Mandskab sammen viste sig snart baade i 17de Regiment og i de andre Regimenter med tysk Mandskab; mange Holstenerne og endnu flere Sydslesvigere viste sig desuden under disse Forhold som meget upaalidelige Soldater. Det blev derfor bestemt at fjerne alle Holstenerne fra Hæren efterhaanden som de kunde erstattes med dansk Mandskab af Forstærkningen. 17de Regiment blev saaledes inden Krigen for Alvor

brød løs fra en holstensk omdannet til en ren dansk Afdeling. De tilgaaede Forstærkningsmænd saa noget underlige ud, da deres Udrustning var meget mangelfuld, idet de ikke alene havde faaet Geværer, de slet ikke kendte, men Størstedelen havde faaet islandske Trøjer udleverede i Stedet for Vaabenfrakker. Naar nu hertil føjes, at de havde lyseblaa Kapper, medens det øvrige Mandskab havde graa Kapper, vil man kunne forstaa, at de vakte nogen Munterhed og længe maatte døje Vittigheder saasom »Forglemmigejer« m. m.

Der kom nu snart alvorligere Tider, thi den 1ste Februar sattes Hæren paa Feltfod, og allerede næste Dag kæmpede 1ste Division, hvortil 3dje Brigade hørte, tappert ved Mysunde. Da Divisionsgeneral Gerlach under Fægtningen ønskede mere Fodfolk, beordrede han 3dje Brigade frem, men Ordren kom saa sent, at Oberst Wørishøffer, som var ilet forud, først naaede til Mysunde tre Timer efter Kampens Ophør.

To Dage senere besluttedes det, som bekendt, i et Krigsraad at opgive Danevirkestillingen, og gaa tilbage til Dybbøl. 3dje Brigade brød op den 5te Februar Kl. 8 om Aftenen med Ordre til at indtage en Stilling Syd for Flensborg. Herfra blev Regimentet næste Dag beordret frem til Landsbyen Munkvolstrup med højre Fløj til de ved Oversø staaende Tropper, hvorved 4de Kompagni, Kap-

tajn C. A. Krag, kom til at tage en om end mindre betydelig Del i den hæderlige Fægtning ved Sankelmark; da Fægtningen blev afbrudt fik Regimentet Befaling til at gaa tilbage mod Flensborg, og indtil videre forblive uden for Byen. Der paafulgte nu en Nat paa aaben Mark i streng Kulde og Blæst, hvor Regimentet døjede meget, saaledes at denne Nat utvivlsomt var den værste paa hele Tilbage-toget. Kl. 3 Fmd. blev der brudt op for at marchere til Sønderborg.

Ved Dybbøl Mølle modtog Regimentet Ordre til at besætte de derværende Skanser, hvilket naturligvis straks blev udført, men Mandskabet var kendelig udmattet af de vedholdende Strabadser paa de spejlglatte Veje. Mange saa Syner af Overanstrengelse; nogle forekom det, at de gik i de frodigste Sommerlandskaber med store og prægtige Bygninger, andre saa langs Vejen rigt dækkede Borde med de herligste Spisevarer, andre forekom det, at de vare i deres Hjem o. s. v. En Sekondløjtnant ved et af Kompagnierne gik saaledes ud af Kolonnen, satte sig paa et Gærde og begyndte at klæde sig af; han troede, at han var i sit Kvarter. Under Marchen fra Danevirke til Dybbøl havde Regimentet mistet næsten 100 menige, mest Sydslesvigere, idet disse benyttede enhver Lejlighed — og der tilbød sig mange — til at forstikke sig og forlade Fanen.

Regimentet forblev i Skanserne til den

iode, da det efter at være afløst gik i Kantonement i Sønderborg for atter at besætte Skanserne den 16de. Da Regimentet den 18de var i Begreb med at afløse de yderste Forposter, foretog Fjenden et Angreb mod Bøffelkobbelskov, lige ud for Halvøen Broager, for at prøve den danske Opstillings Styrke. Afløsningen maatte derfor udsættes. En Feltvagt af 5te Kompagni under Sekondløjtnant Hoffmann gjorde et rask Angreb fremad; men Fjenden var for stærk, Angrebet afsloges, og Feltvagten blev splittet. Det derved frembragte Hul i Forpostkæden benyttede Fjenden til at bryde igennem, hvorved Feltvagterne til bægge Sider bleve tvungne tilbage. 5te og til Dels 7de Kompagni kom i en heftig Fegtning og mistede under Tilbagegangen, mange Folk, dels Sydslesvigere, men ogsaa andre, der kom bort fra Hovedstyrken i det vildsomme Terræn, hvor de under det pludselige, overlegne Angreb havde Snestormen lige i Ansigtet. Under Tilbagegangen maatte 2den Deling af 5te Kompagni passere et jævnt opadskraanende Terræn paa 3 á 400 Alens Bredde, der helt over var spærret ved et ca. 3 Alen højt, tæt Tjørnehegn. Her fik Jensenne Lejlighed til at vise, hvor adrette de kunne være, naar det kniber; thi Fjenden var lige i Hælene, og Kuglerne regnede ned rundt omkring, saa der kunde ikke være Tale om at løbe udenom Hegnet, der under almindelige Forhold vilde blive betragtet

som aldeles uigennemtrængeligt. Det hele varede kun et Nu; Mandskabet klarede Hindringen dels ved at presse Ryggen igennem og dels ved at kaste sig op paa Hækken og vælte ned paa den anden Side, saaledes at kun 2 Mand af Delingen faldt for de fjendtlige Kugler. Regimentet fandt Anledning til at rose efternavnte Personale for særlig Tapperhed:

Kaptajn Lund, Kommandør for 1ste Bataillon, Sekondløjtnant Borch, Regimentsadjutant, Sekondløjtnant Lassen, Stabshornist Kummerfeldt og Underkorporal Preiss. Regimentets Tab var i alt 6 døde og 44 saarede samt nogle Fanger; af Befalingsmændene vare Sekondløjtnanterne Lassen saaret, Hoffmann saaret og fangen, Korporalerne Jørgensen af 5te Kompagni falden, Jensen af 1ste Kompagni saaret (død 29de Februar 1864) og Vosgrau af 2det Kompagni saaret. Tyskerne fortalte, at de Danske ved denne Lejlighed som ogsaa ved Oversø skøde vel højt, saaledes at de fleste saarede vare trufne i Hovedet.

Tjenesten ved Dybbøl blev nu ordnet regelmæssigt, saaledes at Regimenterne vare 6 Dage i Kantonnement paa Als og derefter lige saa længe i Stillingen. I Stillingen vare Regimenterne 2 Dage paa Forpost, 2 Dage i Skanserne og 2 Dage i Sønderborg, eller Brohovederne i Sundeved. Feltvagterne foran Dybbøl havde i Reglen deres Plads bag et af de i Sundeved saa almindelig forekommende

tæt bevoksede høje Gærder. I Begyndelsen var der tilvejebragt Læ for Mandskabet paa Feltvagtten ved Hjælp af Lægter og Halm, dannet som Halvtage, der støttede til Gærdet. Senere, da Forpostlinien blev trukken længere tilbage, indrettede man Snehytter til Læ for Feltvagtten. I Løbegravene maatte Mandskabet nøjes med at ligge paa Halm, som sparsomt var strøet omkring. Efterhaanden forvandlede Halmen imidlertid til en Blanding af Jord, Sne og Halmstumper, der kun gav meget ringe Varme, og man maatte være tilfreds, naar man kunde pille saa meget sammen, at Hovedet blev dækket, da det altid hjalp naar den Luft, man indaandede, ikke var for kold. De Skikkelser, der om Morgenen rejste sig efter et saadant Natteteleje, lignede nogle besynderlige levende Straamænd, idet Halmstumperne bleve hængende i de med Rim belagte Klæder.

I Brohovederne var der for de i Reserve staaende Tropper indrettet Barakker, der vare forsynede med Halm og graa Tæpper. Som en Følge af at Mandskabet under hele Belejringen ikke kom af Klæderne, kunde det ikke undgaas, at en Del af det efterhaanden blev mere eller mindre befængt med Utøj. Ved den stadige Skiften af Mandskabet overførtes Utøjet gennem Tæpperne til nyt Mandskab, og bredte sig i det Hele i Barakkerne i en saadan Grad, at de, der ikke vare blevne fuld- stændig sløve i denne Henseende, foretrak som

ellers at tilbringe Natten under aaben Himmel selv naar Temperaturen naaede 10° Kulde.

5te Kompagni skulde den 16de Marts besætte Skanse Nr. 1, der laa yderst paa venstre Fløj og som tillige med Skanserne Nr. 2 og 3 fra Morgenstunden af havde været Genstand for en heftig Beskydning fra Fjendens Batterier paa Broagerland. Den Vej, som Kompagniet skulde passere for at komme ud til Skansen, var fuldstændig bestrøgen, og Kompagniet blev heftigt beskydt med Granater, saa snart det viste sig. Det aabne Terræn maatte derfor passeres i Løb, og ved Ankomstentil Skansen blev det besluttet, at Kompagniet skulde opholde sig i Blokhuset som det formentlig sikreste Sted; Blokhuset, der var opført af svære Bjælker og foroven dækket af et tykt Lag Jord og Græstørv, dannede en aflang Firkant, hvis længste Side vendte mod Broagerland. Under Blokhusets Gulv, som laa omtrent i Højde med Jordsmonnet fandtes en Kælder, hvortil Nedgangen skete gennem et Hul (Lem) midt i Gulvet. Langs Blokhusets Vægge løb et højt Banket og i Anslagshøjde over dette var der udsavet Skydeskaar for Geværer mellem Bjælkerne.

Kompagniets Mandskab blev fordelt med en mindre Del i Kælderen og Resten i selve Blokhuset. Kompagnikommandøren, Premierløjtnant Bruhn, Sekondløjtnanterne Gløerfeldt og Christensen samt Korporal Lassen,

der var den eneste faste Underofficer ved Kompagniet, toge Plads siddende omkring Kælderhullet, med Benene hængende ned i dette, saaledes at Kompagnikommandøren sad mod Øst, de øvrige nævnte henholdsvis mod Nord, Syd og Vest. Da Kompagniet havde været nogen Tid i Blokhuset, traf en Granat Spidsen af et af Skydeskaarene og sprang inde i Blokhuset. Granatstumperne bleve i Straaleform slyngede mod den nordlige Del af Blokhusets Indre, saa at saa godt som alle, der befandt sig i Midten eller den nordlige Del, bleve dræbte eller saarede, medens de fleste af dem, som vare i den sydlige Del, slap uskadte. Blokhusets Væg mod Nord og nærmest paa Siderne blev aldeles oversprøjtet og tilsølet af Blod. Eksplosionen var saa stærk, at alle tabte Bevidstheden; hvor længe dette varede, kan ikke bestemt angives; men Bevidstløsheden ophørte omtrent samtidig, og enhver, der kunde, styrtede til Døren for at komme ud af Blokhuset. Døren, der var til at aabne indad, kunde imidlertid først komme op, efter at de foran samme liggende døde og saarede vare ryddede til Side. Næsten alle, som kunde gaa, forlode nu Skansen. Nogle af Mandskabet løb ned i Graven, andre søgte Skjul andetsteds og meldte sig først ved Kompagniet om Natten. En Del lettere saarede begave sig til Sønderborg eller Ambulancen i Brohovedet. Af Befalingsmændene blev Kompagnikommandøren,

dræbt ved et Granatstykke, som var gaaet ind i Baghovedet og ud ved Hagen. Sekondløjtnant Gløerfeldt var fuldstændig knust, Sekondløjtnant Christensen blev saaret flere Steder, bl. a. i Armen og i Ansigtet, men kunde dog selv begive sig til Sønderborg, hvorhen Korporal Petersen og Underkorporal Lassen, der bægge vare let saarede, ogsaa gik. Hos nogle af de døde vare Kvæstelserne saa betydelige, at de vare aldeles ukendelige; to havde saaledes faaet deres Hoveder afrevne og mange vare haardt saarede paa forskellige Maader. Det blev den ovenfor omtalte Korporal Lassen,*) der selv var let saaret, som kom til at tage Kommandoen over Resterne af Kompagniet, og med et Par Mand, der vare forblevne i Skansen, begyndte han det uhyggelige Hverv at bære de døde og saarede ud af Blokhuset til den sydlige Del af Skansen, hvor der var bedst Dækning. Nogen Tid efter kom Underlæge Gedalia og begyndte straks Forbindingen uagtet den heftige Beskydning. Under disse Forhold forment man det rigtigt at vente med den nødvendige Afløsning til Mørket faldt paa. Oberst Bernstorff roste de menige af 5te Kompagni Nr. 35 Kjeldahl og Nr. 115 Hendriksen for deres Frejdighed og Taalmodighed, da de haardt saarede førtes

*) Nuværende Stabssergent L. Lassen ved 17de Baillons 4de Kompagni.

tilbage fra Skansen. De fik bægge det ene Ben amputeret, og Nr. 115 døde samme Dag. Regimentet fremhævede endvidere Korporal Lassen og Underlæge Gedalia for deres udmærkede Forhold.

Tabet ved 5 Kompagni paa denne Dag var i alt: Faldne: 2 Officerer, 1 Korporal (Dinesen) og 8 Underkorporaler og menige. Saarede: 1 Officer, 2 Korporaler (Lassen og Petersen) samt 31 Underkorporaler og menige, altsaa tilsammen 3 Officerer, 3 Korporaler og 40 Underkorporaler og menige. Ved de andre Kompagnier havdes denne Dag et Tab af 1 menig falden og 7 menige saarede.

I Kampen den 28de Marts, en af de betydeligste under hele Belejringen, kom 17de Regiment ikke til at tage virksom Del, da det stod i Reserve i Brohovedet. En af Regimentets Officerer fortæller i et Brev saaledes om sit Ophold i Brohovedet:

»Herfra havdes, da det imidlertid var bleven lyst, et ualmindeligt smukt Skue over Stillingen, hvor Fægtingen i yderste Linie endnu drog sig hen; — over Rolf Krakes Virksomhed i Vemmingbund, over Reservernes Stillinger — kort sagt, alt frembød et af de smukkeste krigerske Billeder, der under Felttoget fæstede sig i Mindet. Det smukke, klare Vejr, Bevidstheden om at have afslaaet et Angreb, preussiske Fangers Indbringelse, alt bidrog til at hæve Modet og friske Sindet.

Den Hurtighed og Applomb, hvormed Regimentet denne Dag gav Møde, vil ogsaa være mange af os i kær Erindring.«

Det var naturligvis uundgaaeligt, at Regimentet havde Tab, hver Gang det havde Tjeneste paa Dybbøl. Den 8de April faldt saaledes Korporal Skiby af 4de Kompagni og blev Sergent Andersen af 6te Kompagni saaret, den 12te saaredes Premierløjtnanterne Eissing (død $18/4$ s. A), og Ascan (svensk) samt Sergent Kohberg og 12 menige. 5te Kompagni var siden de store Tab den 16de Marts kommen lidt paa Soldaternes sorte Tavle, idet de ofte kaldte det for det »ulykkelige« Kompagni. Selv under denne stadige Beskydning forefaldt dog ogsaa pudsige Scener. En svensk Løjtnant havde saaledes medbragt en Mængde Klædningsstykker, som Oppasseren stadig maatte medføre. Løjtnanten fandt det nemlig nødvendigt at skifte Undertøj og Skjorte hver Morgen, selv om det var under aaben Himmel og i stærk Kulde. En Dag var Skydningen saa stærk, at man maatte søge Dækning uden for Skansen; Løjtnanten afførte sig som sædvanlig sin Skjorte; men netop som han løftede bægge Armene for at faa den nye Skjorte paa, kom en Granat susende, gik igennem Skjorten umiddelbart over Løjtnantens Hoved og ned i hans Kuffert, hvis Indhold den spredte i Stumper og Stykker. Der kom slet ingen til Skade; men Løjtnanten betragtede med Vemod Resterne af Kufferten

og maatte til almindelig Morskab finde sig i atter at trække i den gamle Skjorte. At Mandskabet efterhaanden vænnede sig til at omgaas Granater paa nært Hold, kan ses af følgende lille Tildragelse: Da en af Mandskabet en Dag havde været inde ved Barakkerne for at hente Mad og vendte tilbage med en Spand Ærter i hver Haand, kom en Granat og tog den ene Spand fra ham uden ellers at gøre Skade. Manden lod sig ikke forbløffe, men fortsatte rolig sin Gang idet han raabte til nogle nærstaaende Kammerater: »Der gik den Potte Ærter!«

Den 13de April blev Styrken ved Dybbøl forøget med 2 Regimenter; Mandskabet glædede sig til derved at faa nogen Lettelse i den strenge Tjeneste ved Skanserne, og stor var derfor Skuffelsen, da den nye Tjenesteomgang var ordnet saaledes, at 16de og 17de Regiment, i Stedet for at faa en længere Hvile, tværtimod denne Gang maatte tidligere i Stillingen igen end ellers. 17de Regiment var blevet afløst den 12te og naaede sit Kantonnement paa Als henad Morgenstunden den følgende Dag. Allerede Dagen derpaa maatte det igen af Sted tidligt om Morgenens for at kunne holde Hvil ved Sønderborg, inden det om Aftenen skulde rykke over i Stillingen.

Mandskabet kunde imidlertid ikke forstaa hvorledes det, at der kom flere Regimenter til, kunde bevirke, at de fik strengere Tjeneste,

og da de skulde rykke over Broen til Sundevad, vægrede de sig ved at gaa. Det lykkedes dog snart Befalingsmændene at tale dem til Rette, og Regimentet indtog sin befalede Plads i Stillingen. En streng Straffedom for denne Ulydighed svævede over Regimentet, men dets gode Forhold under den kort efter følgende haarde Kamp bragte det Overgeneralens Tilgivelse.

Dybbølskanserne vare nu saa forskudte, at Mandskabet om Dagen søgte Dækning i det nærmeste Terræn omkring dem og først ved Mørkets Frembrud gik ind i dem. Preussernes Forposter stode tæt op ad vore, og straks den første Aften, da 17de Regiment kom paa Forpost, blev et af dets Kompagnier (3dje) pludselig overfaldet og mistede derved 1 Underofficer, 4 Underkorporaler og 52 menige, der bleve tagne tilfange. I de nærmest paafølgende Dage var den fjendtlige Ild om muligt stærkere end ellers; Premierløjtnant Hoppe, Sekondløjtnant Rye og 26 menige bleve saarede. Sergent Nordstedter og 5 menige faldt.

Den 17de April om Aftenen indtog Regimentet for sidste Gang sin Plads ved Skanserne til højre for Stillingens Midte saaledes:

Iste Bataillon:

7de Kompagni, Premierløjtnant Nielsen,
Løbegraven mellem Skanserne 7 og 8.

5te Kompagni, Sekondløjtnant Galster, $\frac{3}{4}$

Kompagni i Skanse 9 og $\frac{1}{4}$ Kompagni tilvenstre for denne.

2det Kompagni, Kaptajn Gandil paa Forpost og

1ste Kompagni, Sekondløjtnant Dameck, i Reserve.

2den Bataillon:

4de Komp.,	Premierløjtn. Cramer,	} imellem Skan-
6te Komp.,	do. Møller,	
8de Komp.,	do. Pechlin,	

og 3dje Kompagni, Sekondløjtn. Lüders, i Reserve.

Den 18de ved Daggry begyndte Fjenden en voldsom Skydning mod hele vor Stilling, men især mod vor venstre Fløj. For os gjaldt det kun at søge Dækning saa godt det lod sig gøre og vente, hvad der vilde komme. Klokkeren 10 om Formiddagen tav paa een Gang alle Preussernes Kanoner, og i samme Øjeblik myldrede deres Stormkolonner frem fra Løbegravene. Skanserne Nr. 4 og 5 bleve tagne endnu inden Forsvarerne naaede derind, Skanserne paa venstre Fløj faldt snart efter, men paa højre Fløj, hvor jo 17de Regiment stod, gik det ikke saa rask, da Stillingen ikke her straks blev angreben.

Oberst Bernstorff var paa Benene ved de første Geværskud og beordrede straks Reservekompagniet frem til Løbegravene. Saa snart Fjenden viste sig, blev han modtagen med en levende Ild. Dette hindrede dog ikke Preusserne i at bemægtige sig den aabne

Skanse Nr. 7, som var besat af en Deling af 17de Regiment. Oberst Bernstorff samlede hurtigt nogle af de nærmeste Folk om sig og førte dem, fulgt af Løjtnant Dameck, frem for at forsøge at tage Skansen tilbage; men den stærke Ild fra Bagladegeværerne bragte Forsøget til at strande, Obersten blev selv truffen af to Kugler, og segnede om med et Saar i Armen og et i Brystet, hans sidste Befaling var, at den ældste Officer, Kaptajn Lund, skulde lade 1ste og 7de Kompagni gaa tilbage. Kaptajnen lod ogsaa straks Spillemand Petersen af 1ste Kompagni blæse »Tilbage«, men Signalet var ikke let at følge, da Folkene, naar de forlode Løbegravene, maatte over en aaben Mark, som blev stærkt bestrøgen af Fjendens Kugler. De vigende Kompagnier toge Stilling bag et Hegn, og holdt Kampen gaaende der, indtil de bemærkede, at vore Tropper paa venstre Fløj vare under Fremrykning. Det var Brigaden Scharffenberg, som udførte sit heltmodige Angreb for at stanse den fremtrængende Fjende. De nærmeste Dele af 17de Regiment sluttede sig til Angrebet og brøde frem paa ny; det lykkedes dem ogsaa at vinde noget Terræn, men hele Angrebet blev snart brudt mod Preussernes Overmagt, Scharffenbergs Brigade maatte vige, alt Haab om at genvinde den tabte Stilling maatte opgives, og snart kom Befalingen til 17de Regiment om at

trække sig over til Als og besætte Løbegravene langs Stranden. Omtrent samtidig traf den preussiske Brigade Raven, som hidindtil havde staaet i Reserve, Forberedelser til at storme Skanserne paa højre Fløj. Besætningen i Skanse Nr. 8 naaede ikke at forene sig med Kammeraterne. Skansens Kanoner havde kraftigt bidraget til at standse Fjenden paa denne Fløj og voldet hans Reserve adskilligt Tab, men nu da det øvrige Forsvar var opgivet, formaaede den ikke længer at modstaa den fremstormende Fjende, og da al yderligere Kamp var unyttig Blodsudgydelse, kastede Kommandøren sin Sabel og overgav sig til de fremstormende Preussere.

Den øvrige Del af Regimentet havde et farefuldt og anstrengende Tilbagetog inden det naaede Brohovederne og over Broerne til Als. Her besatte det efter Befalingen Løbegravene ved Stranden og vekslede endnu til Mørkets Frembrud Skud med Fjenden hinsides Sundet. End ikke Natten bragte det trætte Mandskab den længe ventede Hvile; thi det maatte straks efter Kampens Slutning paa Arbejde.

Regimentets Tab maatte naturligvis blive stort i en saadan Kamp. Chefen, Oberst Bernstorff, udaandede Dagen efter paa et tysk Lasaret; Overlæge Boesen var falden under Udøvelsen af sin menneskekærlige Gerning, Sekondløjtnanterne Wolff og Borberg

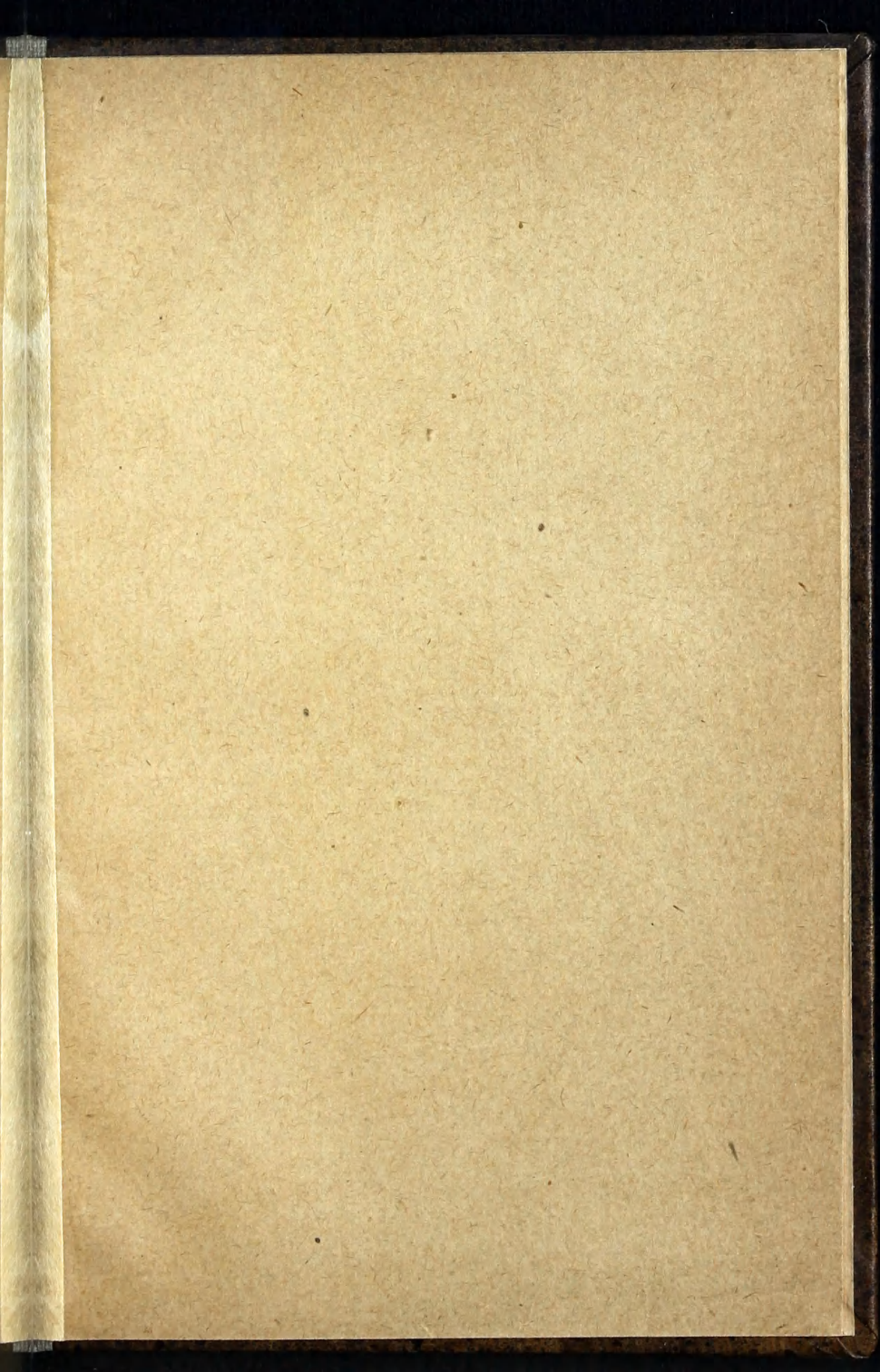
og Underlæge Gedalia vare saarede. Regimentets samlede Tab udgjorde:

	Faldne.	Saar.	Fangne		Savnede.
			Saar.	Usaar.	
Officerer:			3	5	
Underff.:	3	3	3	18	
Menige:	6	30	45	316	45
Ialt:	9	33	51	339	45

De faldne Underofficerer vare Korporal Kingstrup ved 7de Kompagni, samt Stabs-hornblæser Thiessen og Overspillemand Axelsen.

Den følgende Dag blev Regimentet indskibet til Fyn, hvor det forblev Krigen ud, og anvendtes mest til Strandvagt og anden Forpost-tjeneste, og det kom saaledes ikke mere i Kamp. Som Paaskønnelse for udvist Dygtighed og Tapperhed bleve foruden nogle Officerer nedennævnte Underofficerer og menige af 17de Regiment dekorerede: Stabshornblæser Kummerfeldt (saaret $18/4$), Kommandersergenterne Semmelhach, Mathiesen, Krøger, Hellner, Müller og Bøge, Sergent Andersen, Korporalerne Rasmussen (saaret $18/4$), Jørgensen og Saaby samt menig af 2det Kompagni Nr. 95 S. Jørgensen (saaret $18/4$). Den 31te November 1864 om Formiddagen marcherede Regimentet igen ind i Kjøbenhavn

til det gamle Kvarter paa Sølvgadens Kaserne; der fandt ingen særlig Modtagelse Sted, en Krans paa Fanen, en Gave fra Damerne i Holbæk, var det eneste ydre Tegn paa at Indmarchen var en særlig Begivenhed. Nogle Maaneder efter ophævedes Regimentsinddelingen, og 17de blev igen en Bataillon paa 4 Kompagnier. Den er ikke bleven sat paa nogen alvorlig Prøve siden den 18de April 1864, men som den nu staar, som en vel øvet Bataillon, væbnet med vor Tids bedste Vaaben, vil den sikkert altid fuldtud være i Stand til at udføre, hvad man venter sig af den, og vise sig sin Fortid værdig.

Udgivet paa Krigsministeriets Foranstaltning.

